

Døren til innflytelse

”Demokrati, delaktighet og innflytelse har å gjøre med makt. Den som får delta og har innflytelse har makt til å påvirke utviklingen.”

Fra Ungdom og makt

Nordisk ministerråd

ble stiftet i 1971 som et samarbeidsorgan mellom de nordiske landenes regjeringer. Ministerrådet legger frem forslag til Nordisk råds sesjoner, videreformidler rådets anbefalinger, rapportere til Nordisk råd om samarbeidets resultater samt leder arbeidet innenfor forskjellige sektorer. Statsministerene har det overordnede ansvaret for samarbeidet som ellers samordnes av samarbeidsministrene og den nordiske samarbeidskomitéen. Ministerrådet møtes i ulike sammensetninger avhengig av hvilke saker som skal behandles.

Nordisk råd

ble etablert i 1952 som et samarbeidsorgan mellom parlamentene og regjeringene i Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland kom med i 1955. Delegasjonene fra Færøene, Grønland og Åland inngår i henholdsvis Danmarks og Finlands delegasjoner. Rådet består av 87 valgte medlemmer (parlamentarikere). Nordisk råd er initiativtaker og rådgiver, i tillegg til å ha kontrollerende og pådrivende oppgaver i det nordiske samarbeidet. Nordisk råds organer er plenumsforsamlingen, presidiet og utvalgene.

ANP 2004: 770

© Nordisk ministerråd, København 2004

ISBN 92-893-1065-0

Trykk: Akaprint as, Århus 2004

Formgivning: Marina Wiking/Satsa Samhällsinformation

Tekstbearbeiding: Carina Roxström/Satsa Samhällsinformation

Foto: Johanna Hanno

Opplag: 1 600

Trykket på miljøvennlig papir som oppfyller kravene til den nordiske miljøsvanemerkingen.

Flere publikasjoner fra Nordisk råd og ministerråd er å finne på www.norden.org/publikationer/publikasjoner

Nordisk ministerråd
Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Telefaks (+45) 3396 0202
www.norden.org

Nordisk råd
Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 3396 0400
Telefaks (+45) 3311 1870

Å utvikle demokratiet

Samtlige nordiske land har i dag en nasjonal målsetning om at unge borgere skal få økt innflytelse – ikke bare i spørsmål som konkret berører unge mennesker, men også i mer generelle sammenhenger.

Ungdomspolitikken skjærer gjennom alle samfunnsspørsmål. Unge menneskers innflytelse og delaktighet er viktig – både for å bedre deres levevilkår og men også for å utvikle demokratiet.

Med utgangspunkt i den nasjonale visjonen gjenstår det å virkeliggjøre de unges innflytelse på lokalt nivå. Hvilke erfaringer kan man benytte for å oppnå et godt resultat?

Hittil har det ikke foreligget noen samlet evaluering og veiledning. Tross store satsninger på å samle statistikk og foreta evalueringer har det vist seg vanskelig å måle noen direkte effekt av ulike prosjekter på området. Beskrivelser av kommuner som har etablert ungdomsråd finnes, men knapt noen studier som har undersøkt hvordan unge mennesker har påvirket politikken. Likeledes er det sparsomt med analyser som kan vise om ungdommers mulighet til delaktighet og innflytelser påvirker deres fortsatte politiske engasjement.

I løpet av høsten 2003 kontaktet Elisabeth Edfast-Ljungberg forskere og myndigheter i samtlige nordiske land for å samle inn evalueringer og rapporter på området. Dette materialet ligger hovedsaklig til grunn for både rapporten *Dörren til inflytande – en studie av ungas inflytande i Norden* samt innholdet i denne skriften.

Med utgangspunkt i forskning, statlige utredninger og evalueringer av lokale prosjekter kan vi her fremheve hinder og muligheter for unges innflytelse og delaktighet i den formelle strukturen.

I følgende innledning beskriver vi ingrediensene som kreves for å legge til rette for ungdommers innflytelse og gir eksempler på hvordan ulike ungdomspolitiske strategier prøves ut i våre nordiske land. Visse saker er velkjente men tåler allikevel å gjentas. Andre håper vi kan inspirere og bane vei for alle som vil vite mer om hva som er viktig for et vellykket arbeid.

For en vellykket ungdomspolitik

Visse forutsetninger er avgjørende for ungdommers mulighet for innflytelse. Den første er at politikere og offentlig embetsverk forstår hva som menes med unge menneskers innflytelse og hvilket formål den skal ha i lokalpolitikken. Uten en bevissthet om hvorfor prosjekter iverksettes blir budskapet uklart og målene vanskelige å fastsette.

I mange kommuner savnes et slikt tydelig formål. Ulike fora opprettes med mer eller mindre uklare hensikter. Ofte understrekes både betydningen av de unges innflytelse og ungdommers fostring til det politiske systemet. Som regel fører dette til en komplisert måte å forholde seg til ungdomsgruppen. Dels anser man at ungdommer er fremtidshåpet med kraft, energi og nytenkning som beriker og utvikler det politiske systemet, dels at ungdommene må oppdras til å passe inn i rådende systemer.

Om hovedformålet med ungdommers innflytelse er at de skal lære seg det politiske systemet, er det en fare for at den kraft og fornyelse som man håpet på faktisk vil utebli. For ungdommene betyr det at deres muligheter til innflytelse holdes skjult bak en stengt dør – uoppnåelige for alle som ikke har lært seg den politiske koden som allerede er fastlagt av voksenverden.

Delaktighet – et spørsmål om makt

Reell delaktighet er viktig for alle mennesker – uansett alder. Det er først når egne idéer og meninger får virkelig betydning for politikens innhold at interessen og engasjementet kan opprettholdes. Dette gjelder ikke minst for unge mennesker.

”Hva er vitsen med å gjøre en jobb om ingen er interessert i resultatet? Hvorfor snakke om delaktighet og påvirkningsmuligheter om ingen tar deg på alvor? Den største trusselen mot idéen om ungdommens kommunestyre er at beslutningsforsamlingene eller det offentlige embetsverk bak dem ikke våger å gi slipp på makten. Det er farlig å snakke om delaktighet og demokrati dersom resultatet viser seg kun å være en kulisser. Skinndemokrati leder knapt til det ønskede resultat.”

Fra rapporten Ungt grep om samhøllsfrågorna

For at ungdommer skal oppnå full delaktighet må de som har makten gå med på å dele den når det skal bestemmes hvilke saker som er viktige. Dette gjøres i dag på visse steder men sjeldent med

tydelig bevissthet. Ungdommers deltakelse forvandles ofte til et alibi når voksenverden fatter mer overgripende beslutninger. Resultatet blir at unge mennesker og den ressurs de var tenkt å tilføre blir usynliggjort. Muligheten for innflytelse blir en glassdør. Ungdommene får anledning til å titte inn, men blir fortsatt stående utenfor.

Ungdomsspørsmål berører mange områder

Det er viktig at ungdomspolitikken omfatter alle sektorer. Ungdomspolitikken berører mange forskjellige politikkområder – og ikke bare dem som voksenverden anser å være ungdommers anliggender.

Hvis ungdommer alltid henvises til politikkområder som anses å være tradisjonelle ungdomssaker – eksempelvis skole, kultur og fritid – får de aldri innflytelse i hele den politiske sfæren.

Hvis ungdommer alltid betraktes som en spesiell gruppe med visse særinteresser er det fare for at de blir både utestengt og marginalisert.

Hvis omgivelsenes forestilling er at ungdommer kun vil eller kan utøve innflytelse i visse saker kan ungdommene begynne å se på seg selv som personer med begrensede muligheter og agere deretter.

Kontinuitet gir stabilitet

Det er viktig at hele kommuneforvaltningen støtter opp om det ungdomspolitiske arbeidet og forsikrer seg om at målsetningene virkelig gjennomføres i den praktiske virksomheten. Alt for ofte drives virksomheter for unge i form av prosjekter. Dette fører til mangel på kontinuitet, spesielt om prosjektet ikke brukes ”på ordentlig” av verken politikere eller embetsverk.

Uansett om ungdommene kommer og går – ikke minst på grunn av generasjonsendringer – og uansett forandringer i organisasjonene må ansvaret for ungdomspolitikken holdes levende og være godt forankret i kommunene.

Ungdomspolitiske handlingsplaner er verdifulle som arbeidsredskap for samtlige aktører – både for å tydeliggjøre formålet med et prosjekt og som underlag for en evaluering. En handlingsplan fungerer best når den utarbeides i dialog med ungdommene og brukes som et aktivt dokument. Revidér den ofte. Fjern det som allerede er gjennomført eller ikke lenger har den samme prioritet som da planen ble utarbeidet.

Oppbakking fra voksenverden er avgjørende

Det kan ikke understrekes sterkt nok at veien inn i maktens rike krever både kart og kompass. Utrustet med slike hjelpemidler kan ungdommene komme en god bit på vei. Men hindrene er allikevel ikke ryddet av veien om ingen vet hvordan kartet skal leses eller i hvilken retning kompassnålen peker.

Derfor trenger unge kontinuerlig oppbakking fra de voksnes verden. Faren er ellers at muligheten for innflytelse blir til en svingdør. Den åpnes men har like raskt svingt en runde for så å slippe de unge ut igjen med et forsterket bilde av politikk som noe meningsløst og uinteressant.

Når unge mennesker får støtte og hjelp og når deres meninger tas helt og fullt på alvor på alle områder blir døren stående åpen. Da finnes det mulighet for unge mennesker til å ta steget inn. Det er først da ungdommers deltakelse og innflytelse blir en ressurs som bidrar til å utvikle demokratiet.

Formulere formål og målsetninger

- ☐ Hva ønsker vi å oppnå med vår ungdomspolitik?
- ☐ Hvordan ser vi på ungdommers innflytelse?
- ☐ Hvilke områder skal dette omfatte? Hvilke saker skal de unge få være med og beslutte/si sin mening om?

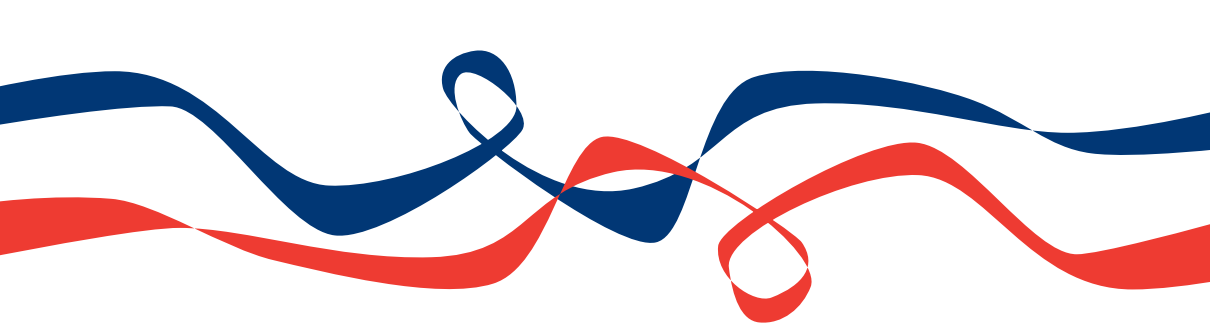
Gjør formålet tydelig for

- ☐ ungdommene slik at både deres muligheter og begrensninger i de kommunale beslutningsprosessene er tydelige.
- ☐ de folkevalgte slik at de blir bevisste den rolle de ønsker å se ungdommene innta.
- ☐ det offentlige embetsverk slik at det kan iverksette de politiske beslutningene og være en støtte for ungdommene.

Diskutere

- ☐ Hvor mye makt er vi villige til å dele?
- ☐ Hvordan finner vi ut hva ungdommene i vår kommune anser å være viktig?
- ☐ Hvem i kommunen er ansvarlig for ungdomspolitikken?
- ☐ Hvem har ansvar for å evaluere ungdomspolitikken?

Norge

Barn og unges muligheter for innflytelse har i mange år vært et viktig spørsmål i Norge. Allerede i 1981 ble det oppnevnt et barneombud, det første i verden, for å ivareta barns og ungdommers oppvekstvilkår og at norsk rett og forvaltningspraksis følger FNs Barnekonvensjon. Barn og unges rett til å bli hørt og deres rett til gradvis selvbestemmelse ifølge barnekonvensjonen er gjeldende norsk lov.

På det nasjonale plan, har statlige myndigheter i flere år medvirket til å styrke barns og ungdommers oppvekstvilkår, bl.a. gjennom å støtte et omfattende forsøks- og reformarbeid samt å utvikle nye muligheter og tjenester.

Den vanligste benevnelsen på et innflytelsesorgan for barn og unge på lokalt nivå er de barne- og ungdomsråd som finnes i om lag 340 av Norges 434 kommuner.

En oversikt viser at det finnes store ulikheter mellom kommunenes arbeid både når det gjelder mandat, muligheter for deltakelse, virksomhetsområder, grad av innflytelse, muligheter for samarbeid og resultater.

Noen kommuner har lagt mindre vekt på innflytelse og mer på demokratiutdanning.

Andre kommuner er overbevist om at barn og unge skal ha en reell innflytelse og kunne se synlige resultater av sine forslag – både på kort og lang sikt.

I Norge har to prinsipper for dette arbeidet vist seg å være viktige:

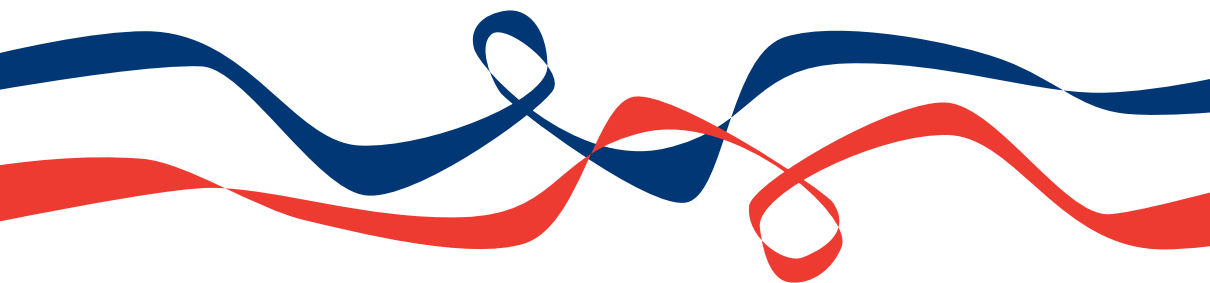
- Systematisk arbeid med årlige oppfølgninger for å videreutvikle arbeidet.
- En forsikring om at alle aldersgrupper får mulighet til å delta.

Det har også vist seg at kommuner som har utarbeidet sin egen form for barns og ungdommers medvirkning uten å kopiere andre kommuner har størst mulighet til å lykkes i sitt arbeid. Det gjelder spesielt de kommuner der barn og unge har fått egne midler til disposisjon og makt til å treffe visse beslutninger.

En fremtidig utfordring for den norske ungdomspolitikken vil være å få barns og ungdommers deltakelse og innflytelse så godt forankret i den kommunale virksomheten at den inngår som en naturlig del av det ordinære arbeidet.

Eksempler

- ☐ I vår barnehage gjennomfører vi hvert år strukturerte samtaler med femåringene der hvert barn får anledning til å legge frem synspunkter på sin hverdag. Dette er noe både barn og personale setter stor pris på. Intervjuresultatene legges deretter til grunn for kommunens barnehagepolitikk.

- ❑ Vårt ungdomsråd har inngått avtale med lokalavisen om en fast ungdomsspalte og regelmessige ungdomssider. Når disse utgis distribueres avisen gratis til elevene på kommunens skoler. Ungdomsrådet har også sendetid i lokalradioen for å informere om sitt arbeid.
- ❑ Barne- og ungdomsrådet hos oss ansetter vanligvis en person med en koordineringsfunksjon for ulike prosjekter. Ansettelsen varierer fra deltid til heltid. Det finnes et hefte med råd og anvisninger til støtte for arbeidet.
- ❑ Vår kommune avholder årlige møter der representanter for elevrådene legger frem sine behov for politikerne. Elevene må begrunne hvorfor det er viktig, samt redegjøre for kostnadsrammene og planlagt egeninnsats. Mens ungdommene tar en pause fatter politikerne sine beslutninger om hva som kan gjennomføres og om hvor mye penger som skal bevilges. Midlene overføres raskt til de respektive elevrådene med krav om en sluttrapport.

I et forskningsperspektiv

Statsviteren Marit Skimmel kartla i 2000 Norges barne- og ungdomsråd for å undersøke deres rolle i det lokale demokratiet. Undersøkelsen, som omfattet 182 kommuner med barne- og ungdomsråd, viste at flesteparten av rådene ble iverksatt av kommuneforvaltningen og ikke av ungdommene selv – dvs iscenesatt ovenfra av de voksne og ikke som svar på ungdommenes uttrykte behov.

Politikernes og forvaltningens motiv for å starte opp med ungdomsråd var som oftest for å få informasjon fra barn og ungdommer som brukergruppe. Et nesten like vanlig motiv var å bidra til ungdommenes politiske deltakelse og demokratiske fostring.

Mange kommuner mente at barne- og ungdomsråd kan bidra til å demme opp for utflyttingen av unge mennesker. Ved å gi barn og unge mulighet til å påvirke sitt nærmiljø minskes deres ønske å flytte fra hjemstedet.

Å diskutere

- Blir barne- og ungdomsrådenes virksomhet i vår kommune mer styrt av voksenverdens forventninger enn av de unges egne behov? Hvordan kan dette endres?
- Vil vår kommune skape større rom for at ungdommen kan sette sin egen dagsorden? På hvilken kan vi gjøre det?
- Hvordan ser vi i vår kommune på betydningen av små barns innflytelse?

Danmark

Spesielle organ for ungdomsinnflytelse er ingen ny ordning i Danmark. Allerede på 1980-tallet ble en rekke ungdomsråd etablert – ofte etter initiativ fra politikerne. Mange av rådene ble ikke tildelt noen selvstendig kompetanse, lite eller ingen økonomisk/administrativ støtte og ble etter hvert avviklet.

På 1990-tallet tok unge borgere selv initiativet til nye råd. Ungdommene følte behov for å fremstå som en gruppe med spesielle behov og krevde å få delta som en protest mot lange beslutningsveier. Dette var et vendepunkt for utviklingen av ungdomsråd i Danmark. En undersøkelse av dansk ungdomspolitik fra 2001 viser at en fjerdedel av Danmarks kommuner har en samlet ungdomspolitik og at ytterligere 21 prosent arbeider med slike planer. Drøyt halvparten av kommunene satser på særskilte organer for unges innflytelse. I disse er ungdommens kommunestyre de vanligste. Mer enn en tredjedel av rådene har anledning til å uttale seg i kommunale saker som berører ungdom. I visse tilfeller har rådene også en formell forslags- eller initiativrett til kommunens nemnder eller kommunestyret.

Danmark har en lang tradisjon for å involvere ungdomsorganisasjoner som formelle høringsinstanser i forbindelse med ny lovgivning, spesielt Dansk Ungdoms Fællesråd, DUF, som er representant i ulike komitéer for bl.a. utdanningsspørsmål, menneskerettigheter, forbrukerspørsmål samt implementeringen av Barnekonvensjonen.

Eksempler

- ☐ I vår kommune har vi utarbeidet en ungdomsprofil og en politisk hvitbok. Ungdomsprofilen ble til gjennom en spørreundersøkelse blant samtlige 14- til 25-åringer i kommunen. Samtidig ble det nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Børne- og Ungeforvaltningen og Kultur- og Fritidsforvaltningen. I forbindelse med en temadag fikk kommunens folkevalgte informasjon om spørreundersøkelsens resultater og på dette grunnlaget kunne de beslutte strategiene for sin ungdomspolitik.
- ☐ Flere møter mellom politikere og ungdommer la grunnen for ungdomssekretariatet i vår kommune. Samtlige forslag som ble frem satt under møtene ble presentert i en katalog og behandlet av en arbeidsgruppe. Gruppen foreslå rammen for en ungdomspolitik med målsetninger, innsatsområder og handlingsplaner. Forslagene gikk videre til samtlige politiske nemnder og en ny temadag ble arrangert sammen med kommunestyret. Etter to offentlige åpne møter ble forslagene revidert. Med utgangspunkt i disse fattet kommunen beslutningen om sin tverrsektorielle ungdomspolitik.
- ☐ I forbindelse med et fast årlig kulturarrangement i vår kommune deltar flere hundre ungdommer med malerkunst, dans og musikk.

Arrangementet har sitt eget budsjett og krever nøye planlegging. Ungdommer fra ungdomsrådet og andre ungdomsgrupper tar hånd om alt arbeidet. Samtlige er med under hele prosessen fra idé til gjennomføring og får erfaring både med å samarbeide og fatte fellesbeslutninger.

I et forskningsperspektiv

Forskerne Jimmie Gade Nielsen og Gitte Klintegaard har samlet et antall suksessfaktorer for lokal dansk ungdomspolitik:

- Utformingen av ungdomspolitikken bør betraktes som en utviklingsprosess som kan ta et par år og i visse tilfeller strekke seg over en enda lengre periode. I løpet av denne tiden bør arbeidet løpende justeres og revideres.
- En kontinuerlig dialog mellom ungdommer og det kommunale embetsverk og politikere bør planlegges inn allerede når prosessen innledes. Ungdommene skal ha mulighet til å diskutere hvilke forventninger de har i forhold til utformingen av kommunens ungdomspolitik. Samtlige beslutninger under arbeidets gang skal formidles og tydeliggjøres slik at alle føler seg involvert i prosessen.
- Når ungdomspolitikken er formulert er det viktig at kommuneforvaltningen støtter opp om den og forsikrer seg om at politikkenes målsetninger gjennomføres i den praktiske virksomheten.

Jimmie Gade Nielsen og Gitte Klintegaard belyser også de problemer som kan oppstå når kommunen ansetter ungdommer til å lede ungdomsprosjekter. Ungdommene slites ofte mellom sine ulike oppgaver – dels å ivareta de unges interesser og dels å fungere som kommunens forvaltere.

Å diskutere

- Utviklingsprosesser tar tid. Hvor lang tid skal vi sette av til denne prosessen i vår kommune? Hvordan går vi til verks?
- På hvilken måte fremmer vi dialogen mellom unge og voksne?
- Den kommunale beslutningsprosessen er langsom og ungdommer er ofte ivrige etter å komme i gang. Hvordan kan vi forene disse omstendighetene?

Finland

Ungdomspolitikken i Finland reguleres gjennom en lov om ungdomsarbeid fra 1995. Loven har som formål å bedre unge menneskers levekår og støtte opp om borgervirksomheten blant unge. Foruten ungdomsarbeidsloven finnes det nasjonale og lokale målsetninger for å øke alle borgeres innflytelse, herunder unge menneskers.

Ungdomsarbeidet, bl.a. fastlegging av metoder og tiltak for å bedre unges levekår, er en del av kommunenes ansvarsområde. Ungdomssatsningen er lagt inn som en del av fritids-, kultur- eller utdanningsnemndenes virksomhet. Dette innebærer at ungdomsnemndene er blitt færre og antallet folkevalgte med spesialkompetanse om ungdomsspørsmål har minsket. Det faktum at ungdomsspørsmål ofte har lavere status enn for eksempel idrettssaker bidrar også til at ungdomsvirksomheten er havnet i bakgrunnen.

”Det sentrale problemet når det gjelder ungdomspolitik i kommunene er manglende status. Tross at det dreier seg om å ta vare på kommunens viktigste ressurs – kommunens fremtidige innbyggere – ivaretas spørsmål som gjelder ungdom dårlig i forhold til mange andre områder.”

Fra rapporten Det kommunale ungdomsarbeidet på 2000-talet

For å støtte opp om unge menneskers interesse for å delta og skaffe seg borgerferdigheter er det satt i gang en rekke lokale prosjekter. Ungdommens kommunestyre og andre tilsvarende virksomhetsformer er av stor betydning. Likeledes elevenes kår på skolen. Å være med i slike sammenhenger og treffe beslutninger tror man vil gi unge mennesker en naturlig innlæring i samfunnsspørsmål. Skolen kan også bidra til å spre kunnskaper om nettdemokrati ved at modeller for dette inngår som en del av skolearbeidet. Undervisningsministeriet har sammen med Alliansi, den nasjonale paraplyorganisasjonen for Finlands ungdomsorganisasjoner, satset på demokrati via internett. Prosjektet gjør det mulig for ungdommer å påvirke sin livssituasjon og det kan brukes i skoler og ungdomshus.

Eksempler

- ☐ I vår kommune arrangerer vi seminarer der folkevalgte og offentlige tjenestemenn diskuterer sammen med ungdom hvilke muligheter ungdommer har i utflyttingsbygder. Ungdommens kommunestyre har fått opplæring og ungdommene har rett til å være tilstede på de folkevalgtes forsamlinger samt på idretts- og ungdomsnemndenes møter.
- ☐ I vårt ungdommens kommunestyre arbeider de unge i prosjektgrupper med ulike saker som kollektivtrafikk, utdanning, fritid, IT og byplanlegging.

- I vår kommune har vi ”Innsyn i forvaltningen” – åpne dager da barn og ungdom kan besøke rådhuset og treffe personene som er ansvarlige for de ulike virksomhetene. På denne måten får de unge kunnskap om hvordan kommuneforvaltningen fungerer.

I et forskningsperspektiv

I en evaluering av ungdomsarbeidet i Finland ble det understreket at unges deltakelse i demokratiske beslutningsprosesser har et viktig sosialiseringformål.

”Å få unge til å delta i beslutninger som berører sine egne grupper er et av de viktigste målene for samfunnsmessig fostring.”

Fra rapporten Det kommunale ungdomsarbeidet på 2000-talet

Rapporten konstaterer at når ungdomsarbeidet i kommunene er som best sammenfaller det med gode forutsetninger for å forbedre de unges levekår og organisere god ungdomsvirksomhet. Utgangspunktet for å drive en god ungdomspolitik er at man kjenner til de unges reelle levekår og evner å utvikle disse. Videre att man i både plan- og beslutningsprosessen utnytter sin fagkunnskap på tvers av forvaltningsgrensene.

I en annen rapport understreker det Finske Kommuneforbundet betydningen av en tverrsektoriell ungdomspolitik.

”Realiseringen av idéer og problemløsningen krever godt samarbeid mellom flere ulike forvaltninger. Ungdommers behov oppstår ikke sektorvis og de kan heller ikke løses innenfor rammen av den gamle sektorforvaltningen.”

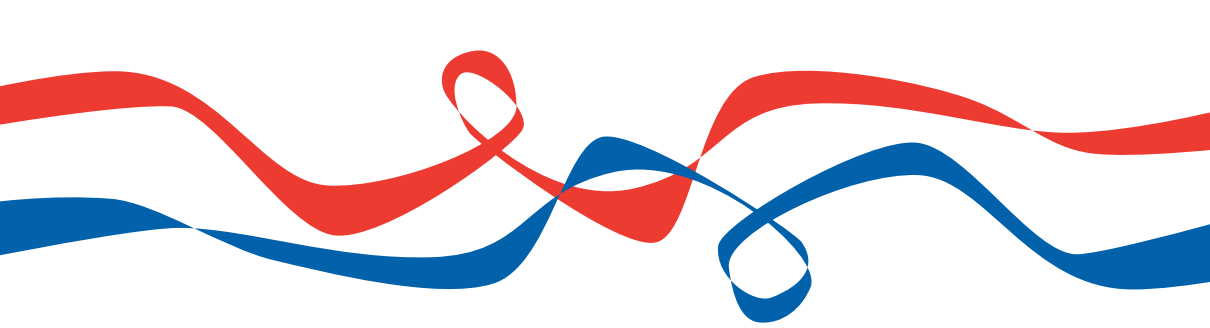
Fra rapporten Ungt grepp om samhällsfrågorna

På mange hold finnes det en oppfatning at så lenge det finnes en grunnleggende enighet om viktigheten av at ungdom deltar i det lokale demokratiet spiller det ikke så stor rolle hvor initiativet kommer fra. I de fleste finske kommuner har initiativet kommet fra kommunestyrene og da først og fremst fra de unge kommunestyremedlemmene.

Fra forskerhold understrekes betydningen av at ungdommer har et eget budsjett å råde over og solid oppbakking fra sine foreldre, det etablerte embetsverket, foreninger, lokale bydelag, lærere, elevorganer og ungdomsorganisasjoner. Mediaoppmerksomhet fremheves også som en viktig suksessfaktor.

Å diskutere

- Hvorfor er det viktig hvor initiativet til unges innflytelse kommer fra?
- På hvilken måte kan media fremme ungdommers innflytelse på lokalt nivå?

Island

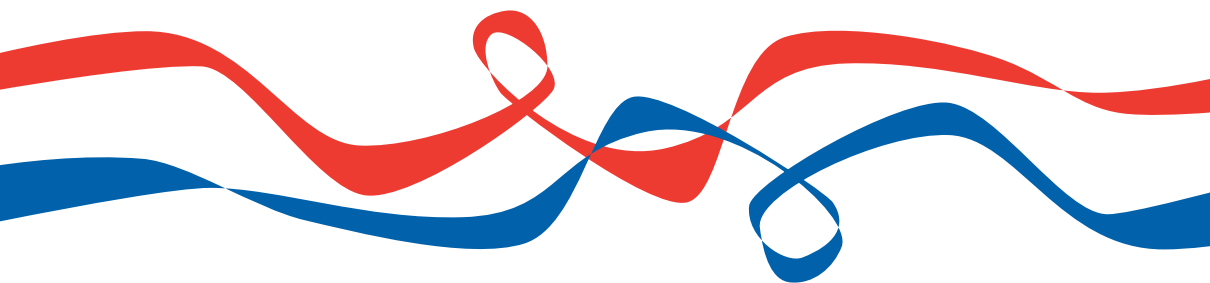
På Island finnes det ikke noe motstykke til de øvrige nordiske landenes strategidokument om en sektorovergripende ungdomspolitik på nasjonalt nivå. Det er dermed ikke sagt at Island ikke arbeider med ungdomspolitik og ungdommers innflytelse. Betydningen av at alle har innflytelse over sitt eget liv og er derfor ansvarlige for måten de lever i samfunnet er et grunnleggende perspektiv i diskusjonen om demokrati og ungdom. Stemmerettsalderen er 18 år, men delaktighet i samfunnet etterstres fra en tidligere alder.

Islands første barneombud ble utnevnt i 1995 og tilsettes av Islands statsminister for fem år av gangen. Barneombudet skal arbeide for å bedre barns vilkår og ivareta deres interesser, rettigheter og behov. Dette skjer ved å påpeke misforhold og fremsette forslag til forbedringer til gagn for barn. Barneombudets arbeid retter seg mot så vel statlige som kommunale myndigheter, enkeltpersoner og foreninger.

Island har et Statlig Ungdomsråd, State Youth Council, bestående av fem medlemmer. Medlemmene utnevnes av Kommuneforbundet, Union of Local Authorities, og landets ungdomsorganisasjoner. Dette skjer på et møte der samtlige ungdomsorganisasjoner samles for å velge sine representanter blant de nominerte. Leder og nestleder, som har bred erfaring med dette arbeidet fra ungdomsorganisasjoner, utpekes direkte av ministeren. Mandatperioden er to år.

For å øke unge menneskers delaktighet og innflytelse er bl.a. Reykjavik ungdomsråd blitt etablert. Dets overordnede mål er å lære opp og trene unge mennesker i demokratiske metoder. Etter ett år får ungdomsrådets medlemmer tildelt et diplom som viser at de har tilegnet seg slik kunnskap. Målsetningen er å få et større fokus på ungdommerr og de sakene som betyr noe for unge mennesker. Arbeidet støtter seg til FNs Barnekonvensjon, men inspireres også av EUs hvitbok fra 2001. Fra Reykjaviks ungdomsråd utpekes personer til et sekretariat som i sin tur veileder lokale ungdomsråd i hvert av Reykjaviks åtte bydeler.

Deltakerne i de lokale ungdomsrådene rekrutteres fra skolenes elevråd i sine respektive bydeler. Sekretariatet fra Reykjaviks ungdomsråd medvirker til å utarbeide en ramme for hva bydelens ungdomsråd skal arbeide med under det kommende året. Sekretariatet tar ikke initiativ til spesifikke saker men hjelper til å få i gang diskusjonen i bydelssrådene. I første omgang dreier det seg om å bevisstgjøre rådene om deres rolle og muligheter. Rådsmedlemmene fremsetter problemstillinger og treffer beslutninger med sekretariatet som veileder. Det enkelte bydelsungdomsrådet fungerer i ett år, med oppstart om høsten. Hvert bydelsråd oppnevner to kandidater til Reykjaviks ungdomsråd.

Ordningen med ungdomsråd og bydelens ungdomsråd har fungert siden 2001 og har utviklet seg siden starten. Saker som de lokale ungdomsrådene har tatt opp føres videre gjennom Reykjaviks ungdomsråd til de berørte beslutningstakerne.

På flere hold har man også arrangert konferanser og workshops der ungdommers situasjon på Island diskuteres.

For å synliggjøre rådets arbeid har deltakerne skrevet artikler som lokalpressen har utgitt.

Prosjektet ”Media som suksessfaktor” har vært vellykket ikke minst fordi det har gjort Reykjaviks beslutningstakere bevisste om ungdommers kapasitet og behov. En av deltakerne i Reykjavik sier om sin deltakelse at det beste med rådet er at unge mennesker får ting til å skje og samtidig har det gøy.

”The best part is being part of this group of young people trying to make things happen and having fun while doing it.”

Å diskutere

- Hvor viktig er det å formalisere ungdomspolitikken?
- Behøver det lokale ungdomsrådet et nasjonalt motstykke?

Sverige

Frem til for et par tiår siden var svensk ungdomspolitik begrenset til skole, fritid og foreningsliv. I løpet av de senere årene har utviklingen beveget seg fra en sektordelt til en sektorovergripende ungdomspolitik.

Selv synet på ungdommer har endret seg – fra å være sett på som passive mottakere av tiltak til aktive deltakere med innflytelse over sin egen tilværelse. En faktor som har bidratt til denne utviklingen var FNs ungdomsår i 1985. Året etter oppnevnte Sverige sin første ungdomsminister. En rekke ungdomspolitiske proposisjoner har også vært veiledende for svensk ungdomspolitik.

I 2004 la regjeringen frem sin siste ungdomspolitiske proposisjon ”Makt til at bestämma – rett til välfärd”. Denne foreslår to nye overordnede mål for den nasjonale ungdomspolitikken:

- Ungdom skal ha reell adgang til velferd.
- Ungdom skal ha reell adgang til makt.

Proposisjonen foreslår videre en ny modell for resultatrapportering. De overordnede målene skal følges opp og gjøres rede for innenfor følgende fem sektorovergripende hovedområder: læring og personlig utvikling, helse og sårbarhet, innflytelse og representasjon, egen forsørgelse samt kultur og fritid.

På lokalt nivå har det eksistert egne organer for ungdommers delaktighet og innflytelse i Sverige siden midten på 1980-tallet. Det finnes mange ulike former og betegnelser for slike. Et vanlig samlingsnavn er ungdomsråd. En annen vanlig form for dialog mellom ungdommer og folkevalgte er ungdomsparlament eller ungdomsting. Dette dreier seg om møter som arrangeres regelmessig over én til to dager der ungdommer får anledning til å fremlegge viktige saker.

Ytterligere en form for dialog er åpne fora eller rådslagninger. Disse avholdes uten den regelmessighet som ungdomsparlament og ungdomsting har. Der føres en diskusjon mellom ungdommer med folkevalgte som tilhørere eller mellom ungdommer og folkevalgte. Mange kommuner har ansatt egen ungdomsombud eller ungdomslos. Deres oppgave er å støtte opp om de unges initiativer og fungere som deres talsperson. Visse kommuner gjennomfører konsekvensanalyser, hvilket innebærer at kommunen undersøker hvorvidt og hvordan den førte politikken har tatt hensyn til ungdommenes behov og synspunkter.

I mange kommuner finnes det én eller annen form for ungdomspolitisk handlingsprogram der man formulerer målsetninger for hvilken ungdomspolitikken kommunen har til hensikt å føre.

Handlingsprogrammene kan fungere både som styringsdokument for kommunens virksomhet og som støtte for ungdommene selv. Ofte deltar ungdommer aktivt i planleggingen av disse.

Eksempler

- ❑ I vår kommune har vi et ungdomsforum der elever fra samtlige videregående skoler medvirker. Ungdommene får mulighet til å legge frem saker som er viktige for dem. Forumet avholdes hvert år og problemstillingene fremlegges for et panel av folkevalgte. Dialogen mellom ungdommer, berørte embetsmenn og folkevalgte skjer direkte. Behandlede saker blir deretter hovedoppgaven for en samarbeidsgruppe bestående av folkevalgte, tjenestemenn, politi, elevrådsrepresentanter og ungdomsrådsrepresentanter.
- ❑ Ungdomsrådet i vår kommune er plassert direkte under kommunestyrekontoret, hvilket betyr at ungdomssaker får en sentral betydning. De politiske retningslinjene understreker barne- og ungdomsperspektivet. I hver mandatperiode formulerer det politiske flertallet et overordnet styringsdokument for hele kommunen. Hvert år foretar samtlige nemnder og styrer en oppfølging for å redegjøre for hvordan man har arbeidet med disse sakene.
- ❑ I vår kommune avholdes hvert år en barnehøring og et ungdomsforum der barn og unge får mulighet til å diskutere sine saker med de folkevalgte. Nemnden skal ha en virksomhetsplan som beskriver hvordan barn og unges innflytelse skal tilgodeses. Lokale skolestyrer med elever, personale og foreldre skal oppmuntres. Ungdomsarbeidsløshet skal bekjempes og bygging av boliger for unge skal prioriteres. Kommunens internasjonale kontakter for ungdom skal utvikles. Sjekklisten skal brukes når de respektive nemndene fatter beslutninger og skal hvert år evalueres av politikere, offentlig embetsverk, barn og ungdommer.

I et forskningsperspektiv

For at ungdommer skal få innflytelse og reell makt har sosiologen Adrienne Sörbom fremhevet et antall av suksessfaktorer:

- For å gi unge mennesker reell makt kreves det at de slippes inn i beslutningsorganer.
- Politikere må ha innsikt i hvor mye makt de er villige til å dele.
- Ungdomspolitikken handler ikke bare om innflytelse. Velferd og innflytelse hører sammen.

Adrienne Sörbom understreker betydningen av et uttalt og tydelig formål blant beslutningstakere om hva som menes med unge menneskers innflytelse. Uten dette er det fare for at ungdommer snarere begynner å mistro politikere.

Hun fremhever også at det må være klart innen arbeidet påbegynnes hvilke områder forumet skal ha innflytelse over. Handler det om ungdomssaker i form av virksomhet for ungdommer, en forbrukerinnflytelse, eller handler det om de unges rett som samfunnsborgere

til å si sin mening i alle saker? Blir det en sammenblanding av roller blir det problematisk for både politikere og embetsverk, men fremfor alt for ungdommene selv.

Samme konklusjoner har Elisabet Edfast-Ljungberg kommet frem til i sin kartlegging av ungdomsråd i svenske kommuner.

Å diskutere

- ☐ Hvilke fora for innflytelse ønsker vi å ha i vår kommune?
- ☐ På hvilken måte hører innflytelse og makt sammen? Hvordan ser dette ut i vår kommune?
- ☐ På hvilken måte hører helse og sårbarhet sammen med ungdommers innflytelse? Hvordan ser dette ut i vår kommune?

Lesetips

Barne- og familiedepartementet (2003) Mer innflytelse til barn og ungdom. Oslo.

Dansk Ungdomsfællesråd (2001) Undersøgelse af kommunernes ungdomspolitik januari 2001. København.

Engelstad, F og Ødegård, G (2003) Ungdom, makt og mening. Makt- og demokratiutredningen 1998–2003. Gyldendal Norsk Forlag AS. Oslo.

Finlands kommunförbund (1999) Ungt grepp om samhällsfrågorna. Helsingfors.

Ljungberg, E (2000) Viljan finns. Svenska Kommunförbundet. Stockholm.

Ljungberg, E och Norling, A (2001) Ungdomsråd – socialisation och revolution på samma gång. SOU 2001:48, bilagor till betänkandet av Kommundemokratikommittén. Stockholm.

Nielsen, J G och Klitgaard, G (2002) Veje til en ungdomspolitik – en inspirationskatalog om kommuners arbejde med unge. Socialministeriet og Undervisningsministeriet. Undervisningsministeriets forlag. København.

Reykjavik Youth Council Empowerment, Introductions on means and Methods of Democracy and Youth Councils in Reykjavik. Reykjavik.

Skimmeli, M (2000) Medvirkning fra barn og unge i lokaldemokratiet. Kartlegging og analyse av barne- og ungdomsråd i norske kommuner. Hovedoppgave i statsvitenskap NTNU. Trondheim.

Sörbom, A (2003) Den goda viljan, en studie av politik i nio kommuner. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:5. Stockholm.

Undervisningsministeriet, Finlands kommunförbund, Delegationen för ungdomsärenden, Ungdomsforskningsnätet och Allians (2001) Kunnallisen nuorisotyön arviointi, Det kommunala ungdomsarbetet på 2000-talet. Helsingfors.

Undervisningsministeriet (2004) Ungdom i Finland. Helsingfors.

Nordisk ungdomssamarbeid

Døren til innflytelse er utgitt av Nordisk ungdomskomiteé (NUK). Nordisk ungdomskomiteé er Nordisk ministerråds rådgivende og koordinerende organ i alle saker som berører barn og unge. NUK har bl. a. fokus på hvordan barn og unge aktivt kan delta i alle deler av det nordiske samarbeidet. Komiteén legger vekt på at alle barn og unge skal kunne delta i nordisk samarbeid uansett bakgrunn og hvor de bor i Norden. NUK har også som oppgave å formidle nordisk ungdomsforskning og samordne det nordiske samarbeidet om barn og unge på europeisk plan. NUK har også to støtteordninger – en for prosjekt og en for samarbeid mellom nordiske samarbeidsorganisasjoner. Nærmere opplysninger finnes på hjemmesiden til Cirius: <http://www.ciriusonline.dk> under "Programmer og tilskudd"/"Nordisk ungdomskomiteé". Søknader kan fylles ut direkte på internett på adressen: <http://www.ciriusonline.dk/visaktivitet.asp?Id=3631&Menu=316>

norden

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K